

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д.н. **Ирена Николова Маркова**,
Университет за национално и световно стопанство – София,
Професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност
„Финанси, парично обращение, кредит и застраховка (застраховане)“
и научна специалност „Икономика и управление (отбрана и сигурност)“

относно: дисертационен труд на тема „ФИНАНСОВ АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА АБСОРБЦИЯТА И ЕКСПОРТА В СЕКТОРА НА ВИНОПРОИЗВОДСТВОТО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ” с автор **Йордан Славчев Чорбаджийски**, докотрант към катедра „Финанси” при СА „Д. А. Ценов” – Свищов

Представям настоящата рецензия във връзка със Заповед №1157 от 23.10.2024 г. на ректора на СА „Д. А. Ценов – Свищов” и с Протокол №2/22.10.2024 г. на факултетния съвет на факултет „Финанси” на Стопанската академия.

Декларирам, че през последните пет години не съм била в трудово-правни взаимоотношения със СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

I. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд е разработен при спазване на изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

В дисертацията се разглеждат въпроси и се идентифицират проблеми относно състоянието и развитието на един традиционен сектор за България, а именно лозаро-винарския. През призмата на определящото значение за националната икономика, авторът извежда приоритетно място на сектора и в рамките на селскостопанския отрасъл. Дисертацията се фокусира върху ролята на винопроизводството като един динамично развиващ се сектор по отношение на модернизация, инвестиции и цели, свързани с климатичните промени и „зелени“ предизвикателства. В контекста на кръговата икономика, винопроизводството у нас се нуждае според автора от националната и европейска финансова подкрепа, за да се осигурят по-големи възможности за развитие и благоприятни условия за оптимизиране на експорта на вино. В този смисъл, докотрантът разглежда икономическите ефекти, свързани с развитието на българската винарска индустрия. Авторът подчертава, че повишаването на експортната

насоченост на българското винопроизводство е фактор за подобряване на финансовата устойчивост в сектора.

Във *въведението* на дисертацията правилно са формулирани и целта, задачите и тезата на изследването. Обект на изследване в дисертацията е винопроизводството у нас по примера на водеща българска винарска изба, а предмет са предизвикателствата пред финансовия анализ и оценката на експорта в сектора на винопроизводството за периода на членство на България в Европейския съюз. Във *въведението* са представени коректно и ограниченията на изследването.

Изложението съдържа три глави, които са в съразмерен обем, а точките в тях са подредени в логическа последователност.

В *първа глава* е направен анализ на състоянието на винопроизводството в България и са изведени основните секторни проблеми в неговото развитие. На базата на направения макроикономически анализ и оценка на пазарния капацитет на винопроизводството в България в изследвания 10-годишен период на наблюдение са очертани и мерките за извеждане на сектора от криза в условията на COVID пандемията. Обоснован е извода, че бъдещето на българското винопроизводство е тясно свързано с подпомагане на лозаро-винарския сектор за производство на качествени вина. От друга страна, авторът формулира факторите, които влияят положително върху развитието на българската хранително-вкусова промишленост и които се явяват предпоставка за увеличаване на експорта на българските вина на европейския и международния пазар.

Във *втора глава* авторът демонстрира много добро познаване на теоретичните основи и методика за статистическа оценка в различните сектори на икономиката. Акцентът е поставен върху значението на факторния анализ във винопроизводството, чрез който се обхваща комбинация от фактори, които влияят върху финансовото състояние на винопроизводителите. Според автора, отчитането на състоянието на бизнес климата по региони и факторите на макросредата са определящи при изследване на взаимоотношенията между отделните субекти – винарска изба, район, държава. Използването на ситуационен анализ и изграждането на методическа рамка на изследването включва групирането на факторите, които влияят върху резултатите от дейността на винопроизводителите. Посредством финансово-икономическите анализи и оценки докторантът изследва субектите, които са водещи винопроизводители в България. На базата на публичната информация за тях, авторът използва различни подходи за анализ – факторен, клъстерен и др. В дисертацията са изведени и факторите, които характеризират ресурсните възможности на винопроизводителите.

Трета глава на дисертацията показва авторския научен интерес към изясняване на въпроси и предизвикателства, свързани с експорта на винарската индустрия. За петгодишен период на наблюдение, авторът изследва финансови показатели, като рентабилност, ликвидност и задлъжнялост на предприятията от сектора „Производство на вина от грозде“. Специално място в трета глава заема направеното емпирично изследване за приложимост на добрите финансови резултати в сектора на винопроизводството. Висока оценка заслужава и авторският финансово-икономически анализ и оценка за подобряване на експорта при винопроизводството в страната по примера на водещата българска винарна „Черноморско злато“ АД.

В *заключението* авторът обобщава, постигнатите резултати от изследването и прави аргументирани изводи.

В *публикациите* по темата на дисертационния труд намират отражение авторски изводи и обобщения в резултат от изследването. Авторът е публикувал една студия и два научни доклада.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Съдържанието на дисертационния труд се отличава със задълбочената теоретична подготовка на докторанта в изследваната тематика, с правилно боравене със специалната терминология, нормативната база и формулният апарат.

В *структурно отношение* дисертационният труд е издържан. Той се състои от: въведение, три глави, заключение и библиографска справка. Изследването е разработено в обем от 189 стандартни страници.

По отношение на *методологията на изследването*, авторът използва редица стандартни научноизследователски методи като: метода на анализа и синтеза, сравнителния метод, индуктивния и дедуктивния метод, методи за проучване и оценка на производствения потенциал, ефективността и конкурентоспособността и други. Докторантът използва още графически и статистически инструментариум при анализ на публични данни. В дисертацията са представени 14 фигури и 23 таблици.

Дисертацията се отличава с много добър стил на научно писане и правилно боравене с формулният апарат.

Библиографската справка съдържа 112 източника, които включват фундаментални литературни източници, нормативна база и интернет източници. Посочените източници в библиографията са коректно цитирани и в основния текст на разработката.

Авторефератът представлява едно прецизно синтезирано обобщение на дисертационния труд в обем от 58 стр. и отговаря напълно на изискванията при неговото представяне в структурно отношение. В него докторантът е приложил справка за научните и научно-приложни приноси в дисертационния труд, списък на публикациите по темата на дисертацията, справка за съответствие с националните изисквания по Правилника за приложение на Закона за развитие на академичния състав в Република България, както и декларация за оригиналност и достоверност. В автореферата са конкретизирани и насоки за бъдещи изследвания по разглежданата тематика.

III. Научни и научно-приложни приноси

Дисертационният труд представлява едно широкообхватно авторово изследване на възможностите на винопроизводството в България да поддържа относителна финансова устойчивост в условията на неблагоприятна пазарна среда. Акцентира се върху необходимостта от трайно популяризиране на идентичността на водещите лозаро-винарски региони на европейските и световните пазари.

Аргументирано е обоснована необходимостта от изграждането на нова национална стратегия за оптимизиране на експорта на гроздопроизводителите в контекста на развитието на винарската индустрия у нас.

Положителен момент в дисертацията е извеждането на приоритетното значение на националните и европейски проекти за финансова подкрепа на винопроизводството и на вътрешните източници за финансиране при инвестиции в иновативни технологии за сектора.

В тази връзка, приемам формулираните приноси от автора на дисертационния труд.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

Критични бележки към дисертационния труд и към автора нямам. На защитата на дисертационния труд предлагам докторанта да отговори на два въпроса. Кой маркетингови средства следва да се използват от българската винарска индустрия по отношение на експорта за постигане на по-добра конкурентоспособност и за трайното позициониране на нашите вина на световните пазари? И другият ми във въпрос е – освен финансовата подкрепа и инвестиции за реструктуриране на сектор винопроизводство – какви маркетингови стратегии следва да се прилагат за развитие на т. нар. винен туризъм в съчетание с културно-историческия и СПА туризъм в България?

V. Обобщено заключение и становище

Докторантът демонстрира познания, свързани с правна рамка относно регламентирането и регулирането на дейностите по винопроизводство и регистрация на вина.

В дисертацията се акцентира върху проблемите и перспективите при управлението на инвестиционната активност в сектора на винопроизводство в България. Авторът поставя акцента върху възможностите за институционално подпомагане на бизнеса, което е предпоставка за гарантиране на финансовата устойчивост на сектора.

Чрез прилагането на утвърден методически инструментариум в хода на изследването се потвърждава представената изследователска теза.

Целенасочената и системна научноизследователска работа на Йордан Чорбаджийски проличава в неговите публикации, чрез които авторът изпълнява минималните национални изисквания относно публикационната си дейност с резултат от 35 точки.

В заключение може да се обобщи, че дисертационният труд притежава необходимите научни и научно-приложни приноси. Това ми дава основание с пълна убеденост да предложа на уважаемите членове на научното жури да гласуват **положително** и да предложат на факултетния съвет на факултет „Финанси” да присъди образователната и научна степен „доктор” по научна специалност „Финанси, парично обръщение кредит и застраховка (финанси)” на Йордан Славчев Чорбаджийски.

29.11.2024 г.
София

Рецензент: _____
(доц. д.н. Ирена Маркова)